

**“รับเทวดา”: ประเพณีขึ้นปีใหม่ของชาวสยาม
ในประเทศมาเลเซีย**

**Receiving Guardian Deva (Rap Thevada):
New Year Celebrating Tradition
of Orang Siam in Malaysia**

ปรียารัตน์ ชาวลิตประพันธ์¹
Preeyarat Chaowalitprapan¹

¹ อ.ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

ประเพณีรับเทวดาเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวใต้ในอดีต รวมไปถึงชาวใต้ที่อพยพเข้าไปอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศไทย เช่น เกดะห์ เปร๊ะ ปะลิส เป็นต้น ผู้เขียนได้ศึกษาประเพณีรับเทวดาของชาวสยามที่บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ประเทศไทยซึ่งสืบทอดประเพณีนี้มายาวนาน ประเพณีรับเทวดาที่บ้านปลายระไมถือเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่ของชาวสยามที่นี้ จัดขึ้นในช่วงแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ถึง แรม 11 ค่ำ เดือน 5 โดยแบ่งการประกอบพิธีกรรมเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก แรม 1 - 3 ค่ำ เดือน 5 เป็นการทำความสะอาดเชื่อนหรือเจดีย์ บรรจุธูปของบรรพบุรุษที่อยู่ในป่าช้า ช่วงที่ 2 คือวันแรม 4 ค่ำ เดือน 5 ชาวบ้านนิมนต์พระสงฆ์ที่ทำบังสุกุลป่าช้า ในช่วงเช้า และทำพิธีรับเทวดาที่วัดในช่วงค่ำ ช่วงที่ 3 คือวันแรม 5 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ของชาวบ้านนำอาหารไปถวายพระที่วัด และทำพิธีลอยแพเพื่อลอยเคราะห์ และช่วงสุดท้ายคือแรม 11 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันส่งเทวดา จะส่งเทวดาองค์เก่ากลับสู่สวรรค์ พิธีนี้จะจัดที่ป่าช้าของหมู่บ้านประเพณีรับเทวดาสะท้อนให้เห็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านเรื่องเทวดา ผู้ดูแลรักษาโลกและบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการทำนา ความเชื่อเรื่องเคราะห์และการลอยเคราะห์รวมทั้งยังเป็นการความกตัญญูต่อผู้ที่ต่อบรรพบุรุษ พระสงฆ์ และผู้อาวุโสของหมู่บ้านอีกด้วย

คำสำคัญ: ประเพณีรับเทวดา ชาวสยามในประเทศไทย

Abstract

Receiving guardian deva (Rab Thevada) is an ancient tradition originated by the southerners, including those who immigrated to the northern states of Malaysia (e.g., Kedah, Perak, and Perlis). The researcher studied this tradition of Siamese at Plairamai, Kedah, Malaysia, where this tradition has long been practiced. The Receiving guardian deva tradition, held between the 1st day and the 11th day of the 5th waning moon, is counted as a New Year celebrating tradition of Siamese there. The rituals are divided into 4 periods. The first period, from the 1st to the 3rd day of the 5th waning moon, is the time for cleaning the pagodas in which the ashes of the ancestors are kept at the graveyard. In the second period, on the 4th day of the 5th waning moon, people invite monks for requiem for their ancestors' pagodas in the morning and perform the ritual for receiving guardian deva at the temple in the evening. In the third period, on the 5th day of the 5th waning moon or the New Year day, people offer food alms to monks at the temple and perform the leaving misfortune ritual by floating away the bamboo raft. The final period of the rituals is the 11th day of the 5th waning moon, which is the day for returning the previous guardian god to the heaven. This ritual is held at the graveyard of the village. The tradition of welcoming guardian god reflects people's beliefs in the guardian gods who preside over grains and fertility of the earth, especially for rice growing, and the beliefs regarding fate and leaving misfortune. It also reflects people's gratitude to the ancestors, monks, and seniors in the village.

Keywords: Sreceiving Guardian Deva Tradition, Orang Siam in Malaysia

ความนำ

ประเพณีรับแหวดาหรือรับเทียมดาเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยพุทธในเขตชนบทภาคใต้ ปัจจุบันยังคงทำกันอยู่ในบางพื้นที่บางจังหวัด เช่น ในจังหวัดสงขลา ปัตตานี นครศรีธรรมราช เป็นต้น ทั้งนี้ หลายชุมชนที่จัดประเพณีนี้อยู่นั้นเป็นการรื้อฟื้นประเพณีเดิมขึ้นมาจัดใหม่หลังจากที่ขาดการสืบทอดไปนานหลายสิบปี เช่น ที่ตำบลติหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นต้น อย่างไรก็ตามในชุมชนชาวสยามในรัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเมื่อหลายร้อยปีก่อนบรรพบุรุษได้เดินทางอพยพย้ายถิ่นฐานจากภาคใต้ไปตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทรบุรีเดิมหรือรัฐเคดะห์ในปัจจุบันยังคงสืบทอดวัฒนธรรมความเชื่อประเพณีต่างๆ ของชาวใต้ไว้อย่างเหนียวแน่น รวมทั้งยังคงสืบทอดประเพณีรับแหวดาหรือประเพณีขึ้นปีใหม่ของชาวใต้ในอดีตไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์อีกด้วย

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาประเพณีรับแหวดาของชาวสยามที่บ้านปลายระไม (Kg. Titi Akar) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งควาย (Padang Kerbau) อำเภอเปันดัง (Pendang) รัฐเคดะห์ (Kedah) ประเทศมาเลเซีย โดยไปสังเกตและร่วมพิธีรับแหวดาในระหว่างวันที่ 24 – 30 เมษายน 2556

บ้านปลายระไมถือเป็นหมู่บ้านที่มีชาวสยามอาศัยอยู่มากที่สุดในรัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย คือประมาณ 400 ครัวเรือน ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีวัดปลายระไมหรือวัดวิสุทธิประดิษฐารามเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน การเดินทางมาตั้งถิ่นฐานของชาวสยามที่บ้านปลายระไมเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดยังไม่มีหลักฐานเอกสารที่ชัดเจน งานวิจัยบางชิ้นกล่าวว่า [1] มีชาวบ้านจากสงขลาและนครศรีธรรมราชอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองไทรบุรีในช่วงศตวรรษที่ 18-19 เนื่องจากเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ในจำนวนนั้นประมาณ 20 ครอบครัวได้เข้ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานที่บ้านปลายระไมส่วนจากคำบอกเล่าของชาวบ้านเองนั้นมักเล่าถึงการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยที่ยังมีทาสอยู่ ซึ่งเป็นช่วงก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 รวมทั้งเล่าถึงบรรพบุรุษบางคนที่หลบหนีคดีความมาจากเมืองไทยและมาตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นี่ เนื่องจากเดิมที่บ้านปลายระไมเคยเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยและยังห่างไกลหูตาจากทางการไทยด้วย ในสมัยต่อมาเมื่อเมืองไทรบุรีตกเป็นของอังกฤษและมาเลเซีย แต่ชาวสยามเหล่านี้ก็ไม่ยอมกลับเมืองไทย และเลือกที่จะทำมาหากินสืบเชื้อสายชาวสยาม ตลอดจนสืบทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของบรรพบุรุษชาวใต้มาจวบจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีรับเทวดาของชาวไทย

รับเทวดาหรือรับเทวียมาเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยพุทธในเขตชนบทภาคใต้ ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องเทวดาที่เสด็จลงมาคุ้มครองโลกและบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในแต่ละรอบปี พิธีนี้มักจะทำกันในเดือนหกหลังวันสงกรานต์ไปแล้ว อาจจะเป็นวันใดก็ได้แล้วแต่แต่ละชุมชนจะกำหนดตกลงกัน แต่มีกำหนดว่าวันที่จะทำพิธีนั้นถ้าเป็นข้างขึ้นจะต้องเป็นวันคี่ เช่น ขึ้น 5 ค่ำ ขึ้น 9 ค่ำ และถ้าเป็นข้างแรมจะต้องเป็นวันคู่ เช่น แรม 6 ค่ำ แรม 12 ค่ำ เป็นต้น เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าในวันแรมคู่หรือขึ้นคี่จะมีแต่เทวดาเท่านั้นที่มารับของบวงสรวง ผีชั้นต่ำอื่น ๆ จะไม่สามารถรับของบวงสรวงได้ [2] นอกจากนี้ชาวบ้านบางท้องถิ่นยังเชื่อว่าหากครอบครัวใดไม่มาร่วมในพิธีรับเทวดาจะไม่ประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำนาหรือทำสวน พืชผลจะไม่อุดมสมบูรณ์ [3]

ประเพณีรับเทวดาในภาคใต้พบในหลายจังหวัด เช่น ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ของภาคใต้เช่นจังหวัดสงขลา พิธีนี้ได้เลือนหายไปเป็นระยะเวลาราว 30 ปีเนื่องจากขาดผู้นำในการประกอบพิธี แต่ต่อมาทางสำนักวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาได้มีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการรื้อฟื้นประเพณีนี้ขึ้นมาใหม่ตั้งแต่ปี 2545 [4] ทำให้หลายพื้นที่ในจังหวัดสงขลาเริ่มจัดประเพณีรับเทวดาหรือรับเทวียมาขึ้นอีกครั้ง เช่น ที่ตำบลติลหลวง อำเภอสทิงพระ ตำบลลำไพล อำเภอเทพา ตำบลควนโส อำเภอกวนเนียง ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ ตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมืองสงขลา เป็นต้น พิธีรับเทวดาในจังหวัดสงขลาในแต่ละพื้นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นั่นคือมีการตั้งร้านรับเทวดา บางที่อาจเรียกว่าโรงเทียมดา บ้านเทวดา หรือหลาเทียมดา โดยนำไม้ไผ่มาปลูกเป็นโรงสูงประมาณ 1 เมตร มี 4 เสา

บางแห่งใช้ต้นกล้วยมาตัดเป็นท่อน ๆ ความยาวประมาณ 2-3 ศอก แล้วใช้ไม้แหลมเสียบเชื่อมหยวกแต่ละท่อนให้ประกบกันขึ้นเป็นศาลเพียงตาคล้ายศาลพระภูมิ ใช้กาบกล้วยตัดเป็นชิ้น ๆ มุงเป็นหลังคา บางแห่งอาจมีการแทงหยวกให้เป็นลวดลายต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม ร้านนี้ใช้สำหรับวางเครื่องบวงสรวงบูชาเทวดาซึ่งประกอบด้วยข้าวปากหม้อ (ข้าวที่หุงสุกแล้วและยังไม่ได้ตักกิน) ปลายี่ห้อมมีหาง ข้าวเหนียว ขนมแดง ขนมหาว ขนมหินโศ ผลไม้ ของแห้ง เช่น ข้าวสาร เกลือ ขมิ้น กะปิ เป็นต้น รวมทั้งดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู และที่ขาดไม่ได้คือธงกระดาษรูปสามเหลี่ยมสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแต่ละครอบครัวเขียนข้อความรับเทวดานำไปปักไว้ที่ร้านเทวดา [5-6]

การทำพิธีตั้งร้านรับเทวดามักจะทำในตอนเย็น โดยชาวบ้านนำเครื่องบูชามาวางบนร้านเสร็จแล้วผู้ประกอบพิธีจะเริ่มสวดชุมนุมเทวดาเพื่อเชิญเทวดามารับเครื่องบูชาและกล่าวขอพรเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาคุ้มครองคนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้ประกอบพิธีแต่ละหมู่บ้านอาจจะแตกต่างกันไป บางหมู่บ้านเป็นหมอ (คือผู้มีความรู้ในการทำพิธีพื้นบ้าน) บางแห่งก็เป็นพระสงฆ์หรือเป็นมโนห์รา

นอกจากนี้ สภาพร ศรีสังข์ยังกล่าวถึงการประกอบพิธีรับเทวดาหรือรับเทวียมาในภาคใต้ไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้อีกลักษณะหนึ่งว่า ในพิธีรับเทวดานั้นชาวบ้านจะทำแพขึ้นมาจากต้นกล้วย จากนั้นจึงทำโครงไม้ขึ้นบนแพนั้นในรูปของศาลพระภูมิ ใส่สิ่งของลงไปในแพ โดยมากมักเป็นสิ่งที่ใช้ประกอบอาหาร เช่น ข้าวสาร กะปิ เกลือ ขมิ้น พริกขี้หนู หอม กระเทียม เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะใส่ข้าวสุก แกง ขนมหวาน รวมทั้งหมากพลูและบุหง้าด้วย นอกจากนี้ ผู้ไปร่วมพิธีจะต้องตัดเล็บ ผสม และเศษผ้าที่ใช้แล้วของตัวเองห่อรวมกันไว้เพื่อใช้ลอยไปกับแพนั้นด้วย นอกจากนี้สิ่งของเหล่านี้ ยังมีการใส่เงินลงไปด้วย โดยมักเป็นเงินเหรียญไม่จำกัดจำนวน ในวันทำพิธี ชาวบ้านทั้งหมดจะจัดเตรียมอาหารที่จะถวายพระและสิ่งของที่จะใช้ประกอบพิธีไปยังสถานที่ประกอบพิธีซึ่งมักอยู่ในบริเวณทุ่งนาที่มีร่มไม้และอยู่ไม่ไกลจากลำน้ำเมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้าเสร็จผู้มาร่วมพิธีจะพากันไปเทน้ำเพื่อประกอบพิธีต่อโดยนำของที่เตรียมไว้ใส่ลงในแพแล้วนำมาวางหน้าพระเพื่อสวดสมโภช จากนั้นจะดับบาตรให้พระฉันเพล ฉันเสร็จพระสวดชัยนโตส่วนชาวบ้านจะกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ เมื่อพระสวดใกล้จบชาวบ้านจะทำพิธีส่งแพลงน้ำ ช่วงนี้จะมีการสาदनํ้าเหมือนเล่นสงกรานต์ไปด้วย [7]

ประเพณีรับเทวดาของชาวสยามบ้านปลายระไม

ประเพณีรับเทวดาของชาวสยามที่บ้านปลายระไมถือเป็นวันปีใหม่อั้งเดิมของชาวบ้านที่นี้ซึ่งมีความเชื่อว่ามีเทวดาผลัดเปลี่ยนกันเสด็จลงมาดูแลพิทักษ์รักษาและคุ้มครองชาวบ้าน เมื่อขึ้นปีใหมชาวบ้านจึงต้องจัดพิธีรับเทวดาองค์ใหม่เพื่อความเป็นสิริมงคลของตนเอง ครอบครัวและหมู่บ้าน พร้อมทั้งยังมีพิธีส่งเทวดาองค์เก่ากลับสวรรค์วันปีใหม่นี้ชาวบ้านยังเรียกว่า “วันสงกรานต์” ด้วย

พิธีรับเทวดาที่บ้านปลายระไมจัดขึ้นในช่วงวันแรม 1 ค่ำ – แรม 11 ค่ำเดือน 5 โดยแบ่งพิธีออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

- ช่วงแรก เริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ-แรม 3 ค่ำ เดือน 5 ชาวบ้านจะช่วยกันทำความสะอาดเขื่อน (เจดีย์บรรพต) ของบรรพบุรุษของตนซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ที่เปรว (ป่าช้า) ที่อยู่ตรงข้ามกับวัดปลายระไมหรือวัดวิสุทธิประดิษฐารามซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน แต่เขื่อน

บรรพบุรุษของบางครอบครัวอาจตั้งแยกออกไปอยู่ในที่ดินของครอบครัวโดยมากมักเป็น
ยอดควน (เนินเขาเตี้ย ๆ) ที่เป็นสวนยางชาวบ้านจะช่วยกันดายหญ้าที่ขึ้นรอบ ๆ เชื้อนให้
โล่งเตียน เพื่อเตรียมทำพิธีรับส่งเทวดาต่อไป

- วันแรม 4 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันรับเทวดา ช่วงเช้าชาวบ้านจะไปรวมตัวกันที่ป่าช้า
นิมนต์พระมาธิบอดผ้าและสวดบังสุกุลที่เชื่อนบรรพบุรุษของครอบครัว ซึ่งเป็นการทำบุญ
ให้แก่บรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว เสร็จแล้วจึงถวายปัจจัยต่าง ๆ แก่พระสงฆ์
พระสงฆ์จะเดินไปสวดที่เชื่อนจนครบทุกเชื่อน จากนั้นตอนกลางวันมีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่
และพระสงฆ์ซึ่งจัดขึ้นภายในวัดปลายระไม

กลางคืนเป็นพิธีรับเทวดาโดยจัดขึ้นภายในวัดปลายระไม ชาวบ้านตั้งร้านรับเทวดา
4 เสาทำด้วยเหล็กอย่างง่าย ๆ (ลักษณะเดียวกับร้านที่ใช้ในการก่อสร้าง) มีบันไดไม้ไผ่พาด
เป็นทางขึ้น บนร้านวางกระทิงใส่อาหารหวานคาว ที่ตัวแทนชาวบ้านแต่ละครอบครัวนำ
มาบวงสรวงรับเทวดา นอกจากนี้ ชาวบ้านจะนำขวดบรรจุน้ำประมาณครึ่งขวดปักดอกไม้
และรวงข้าววางบนร้านด้วยรวมทั้งปักธงที่ทำด้วยกระดาษขาวสามเหลี่ยม พร้อมเขียนชื่อ
เจ้าบ้านและสมาชิกในบ้านทุกคนกำกับในผืนธง

ตัวอย่างข้อความที่เขียนบนธง

“ข้าพเจ้า.....พร้อมด้วยบุตรและภรรยาได้รับสงกรานต์ในปีที่แล้ว ตรงกับแรม 4
ค่ำ เดือน 5 พ.ศ. 2556 ปีมะเส็ง วันที่ 29-4-2013 วันจันทร์ ขอให้ครอบครัวของข้างมี
แต่ความสุขความเจริญด้วย”

“ในวารดิถีขึ้นปีใหม่ “วันสงกรานต์”ได้เวียนมาบรรจบครบรอบอีกวาระหนึ่ง
ประจำปี 2556

ข้าพเจ้านาย.....นาง..... พร้อมด้วยญาติสนิทมิตรสหายได้ต้อนรับวันมงคลนี้ด้วยความ
ยินดี ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกนี้จงบันดาล
ให้ข้าพเจ้าทั้งหลายประสบแต่ความสุขเกษมสำราญสัมฤทธิ์ผลในสิ่งอันพึงปรารถนาทุก
ประการเทอญ”

ข้อความที่เขียนบนธงนี้มีทั้งที่เขียนด้วยลายมือของเจ้าของบ้านเองทั้งหมด และ
ข้อความที่พระสงฆ์เขียนไว้ให้แล้วนำมาถ่ายเอกสารแจกให้ชาวบ้านที่เขียนหนังสือไม่
คล่องมาเติมเพียงชื่อของตน

เมื่อนำเครื่องบวงสรวงมาวางบนร้านเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงนิมนต์พระสงฆ์มา
สวดเรียกว่าอาราธนาภูมิหรือทำวัตรไหว้ภูมิ หมายถึงการไหว้บูชาเทวดารักษาแผ่นดิน รุ่ง
ขึ้นเป็นวันแรม 5 ค่ำเดือน 5 ซึ่งเป็นวันเริ่มปีใหม่ ชาวบ้านจะนำขวดน้ำของตนกลับบ้าน

และเชื่อว่าน้ำในขวดเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ รวงข้าวเก็บไว้เป็นขวัญข้าวเพื่อให้การทำนาปีนั้นได้ผลผลิตดี ส่วนธัญญาไปปักที่ประตูบ้านเพื่อให้เทวดาช่วยคุ้มครองป้องกันภัย [8]

- วันแรม 5 ค่ำ เดือน 5 ชาวสยามที่ปลายระไมถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ โดยเชื่อว่าเทวดาองค์ใหม่เสด็จมาทำหน้าที่ดูแลรักษาโลกมนุษย์ ชาวบ้านจึงจัดพิธีต้อนรับโดยนำอาหารคาวหวานไปถวายพระภิกษุที่วัด โดยบรรจุไว้ในปิ่นโต มีขนมและผลไม้วางไว้ในถาดใบใหญ่ ขนมที่ใช้ในพิธี ได้แก่ ข้าวต้มผัดห่อใบกะพ้อมัดเป็นรูปสามเหลี่ยม ข้าวต้มมัด แป้งข้าวหมาก ขนมเทียน ขนมเจาะหู ขนมรังต่อ เป็นต้น และมีขวบน้ำวางไว้ทุกถาด อาหารสำหรับถวายพระจะนำไปจัดวางรวมกันไว้บนโต๊ะอาหารในโรงครัวตั้งแต่ตอนเช้า

พิธีจะเริ่มในช่วงเพล โดยชาวบ้านจะทำพิธีตักบาตรเฉพาะข้าวสวย โดยตักใส่บาตรที่วางเรียงไว้บนโต๊ะหน้าโรงครัว จากนั้นจึงถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุและสามเณร เมื่อพระฉันเสร็จ ชาวบ้านจึงนั่งล้อมวงรับประทานอาหารต่อไป

ตอนบ่ายเป็นพิธีลอยแพที่คลองปลายระไมซึ่งไหลผ่านด้านหลังวัด แพน้นทำด้วยไม้ไผ่หรือหวายกล้าย ชาวบ้านจะนำรูปเทียน ดอกไม้ หมาก พลุ บุหรี่ อาหารหวานคาวบรรจุในกระถางใบตองขนาดเล็กมาวางบนแพเพื่อเป็นเครื่องสังเวยเทวดา นอกจากนี้ชาวบ้านจะตัดเล็บ ตัดเส้นผม และเศษผ้าที่ใช้แล้วใส่ลงในแพด้วยเพื่อเป็นการปลดปล่อยเคราะห์โรคภัยไข้เจ็บหรือสิ่งไม่ดีที่อยู่กับตัวให้ลอยหายไปกับสายน้ำ

- แรม 11 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันส่งเทวดา ซึ่งจะทำพิธีส่งเทวดาองค์เก่าที่รักษาโลกมนุษย์มาตลอด 1 ปีกลับคืนสู่สวรรค์ พิธีนี้จัดขึ้นในเวลากลางคืนที่เปรวหรือป่าช้าของหมู่บ้าน พิธีส่งเทวดาจัดไม่ใหญ่โตเท่ากับพิธีรับเทวดา โดยชาวบ้านจะนำดอกไม้รูปเทียนอาหารคาวหวานจัดใส่กระถางใบตองเป็นเครื่องบูชาเทวดา

วัตถุประสงค์ในการจัด

ประเพณีรับเทวดาหรือประเพณีขึ้นปีใหม่ของชาวสยามที่ปลายระไมจัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวบ้านและเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะการทำนาทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชนในโอกาสที่มีการเปลี่ยนผ่านจากปีเก่าไปสู่ปีใหม่ รวมทั้งยังจัดขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย

ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

ประเพณีรับเทวดาของชาวสยามที่ปลายระไม สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องเทวดาที่ดูแลรักษาโลกมนุษย์ ชาวสยามที่นับถือว่าเทวดานี้มีหลายองค์ และจะผลัดเปลี่ยน

หมุนเวียนกันมายังโลกเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ทั้งหลาย คราวละ 1 ปี โดยเทวดาองค์ใหม่จะเสด็จมาในวันปีใหม่ หรือวันแรม 5 ค่ำ เดือน 5 ส่วนเทวดาองค์เก่า ชาวบ้านจะทำพิธีส่งกลับสู่สวรรค์ ในวันแรม 11 ค่ำ เดือน 5 เทวดาที่เสด็จลงมานั้นนอกจากจะช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านแล้วยังบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านมาตั้งแต่อดีต ดังจะเห็นว่ามีการนำรวงข้าวมาบวงสรวงเทวดาด้วย หลังจากเสร็จพิธีชาวบ้านก็จะนำกลับไปเก็บไว้ที่บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล

ความเชื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีรับเทวดา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเคราะห์และการลอยเคราะห์ซึ่งชาวบ้านจะนำสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์แทนตัวได้แก่ เศษเสื้อผ้าเก่า เล็บ ฝักลอยไปกับแพเสมือนการลอยเคราะห์ลอยทุกข์โศกโรคภัยต่าง ๆ ให้ไปพร้อมกัน นอกจากนี้ผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะสร้างความสุขความเจริญให้แก่ลูกหลานอีกด้วย

นอกจากพิธีรับส่งเทวดาซึ่งเป็นพิธีกรรมร่วมของชุมชนแล้ว ยังมีพิธีบูชาเทวดาที่ทำในแต่ละบ้านทั้งที่เป็นพิธีที่ทำในยามปกติ ทุก 3-4 ปี เพื่อความสบายใจของเจ้าของบ้านและทำเมื่อเกิดเหตุร้ายหรือเกิด “อุบาทว์” กับบ้าน เช่น ไฟไหม้ หรือมีสัตว์ป่า เช่น แล่นไก่อเลื้อน เข้ามาในบ้าน เป็นต้น พิธีบูชาเทวดาของแต่ละบ้านนี้จะทำกันในครัวเรือนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้คนภายนอกเข้าร่วม [9]

ภาพที่ 1 ชาวบ้านนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดบังสุกุลที่เชื่อนในป่าช้า

ภาพที่ 2-3 ร้านรับเทวดาและเครื่องบวงสรวง

ภาพที่ 4 ชาวบ้านนำอาหารคาวหวานไปถวายพระในวันขึ้นปีใหม่
และรับประทานอาหารร่วมกัน

ภาพที่ 5 ชาวบ้านนำอาหาร เสื้อผ้า เศษผม เล็บ และเงินใส่แพเพื่อลอยเคราะห์

ประเพณีสงกรานต์บ้านปลายระไม

ประเพณีรับเทวดาถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวสยามที่จัดอย่างต่อเนื่องและยาวนานนับแต่อดีตชาวบ้านที่นี่ยังเรียกวันขึ้นปีใหม่ใหม่นี้ว่า “วันสงกรานต์” อีกด้วย ในขณะที่วันสงกรานต์อย่างประเทศไทย ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ตามปฏิทินสากลนั้น ชาวสยามที่นี่ยังเริ่มจัดขึ้นมาเมื่อประมาณ 10 กว่าปีมาแล้วนี้เอง โดยเป็นการจัดเลียนแบบประเทศไทย เน้นเพื่อความสุขสนุกสนานรื่นเริง

วันสงกรานต์อย่างไทย จัดขึ้นในราววันที่ 13-15 เมษายน หรือวันใกล้เคียง โดยมักเลือกเอาวันใดวันหนึ่งที่ตรงกับวันหยุดของรัฐกะเหรี่ยงได้แก่วันศุกร์หรือวันเสาร์ เนื่องจากชาวบ้านที่ไปทำงานไกล ๆ สามารถกลับมาร่วมงานได้ กิจกรรมวันสงกรานต์นี้จัดขึ้นภายในวัดปลายระไม ซึ่งจะเริ่มขึ้นในช่วงบ่ายหลังจากพระฉันเพลเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการรดน้ำดำหัวพระสงฆ์และผู้อาวุโสของหมู่บ้าน จากนั้นจึงเป็นการเล่นสาดน้ำของวัยรุ่นหนุ่มสาว ทั้งชาวสยามในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งชาวมาเลย์อื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นชาวจีนที่มาร่วมสนุกสนานด้วย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพิธีรับเทวดาและงานสงกรานต์ที่บ้านปลายระไม

	พิธีรับเทวดา	งานสงกรานต์
ลักษณะของพิธีกรรม	เป็นพิธีกรรมระดับชุมชน	เป็นพิธีกรรมระดับชุมชน
ช่วงเวลาที่ยึด	แรม 5 ค่ำ เดือน 5	วันที่ 13 เมษายน
สถานที่จัด	วัด คลองหลังวัด ป่าช้า	วัดปลายระไม
วัตถุประสงค์ในการจัด	- เพื่อความเป็นสิริมงคลของตนเองครอบครัวและชุมชน - เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ	เพื่อแสดงความกตัญญูต่เวทีต่อพระภิกษุและผู้สูงอายุและเพื่อความสนุกสนาน
ผู้ประกอบพิธีกรรม	พระสงฆ์	-
ผู้ร่วมพิธีกรรม	ชาวบ้านปลายระไมและญาติพี่น้อง	ชาวบ้านปลายระไม ชาวจีนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงและต่างถิ่น
ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง	- ความเชื่อเรื่องเทวดาผู้ดูแลรักษาโลก - ความเชื่อเรื่องเคราะห์และการลอยเคราะห์ - ความกตัญญูต่เวที	ความกตัญญูต่เวที
ความสัมพันธ์กับพิธีกรรมของชาวไทยในประเทศไทย	เป็นพิธีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งมีรากร่วมกับชาวไทย	รับมาจากประเทศไทยเมื่อไม่กี่ปีมานี้ เนื่องจากอดีตไม่เคยปรากฏพิธีนี้

ภาพที่ 6 ประเพณีวันสงกรานต์ สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุวัดวิสุทธิประดิษฐาราม

ภาพที่ 7 ชาวสยามในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงรวมทั้งวัยรุ่นชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน
มาร่วมเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน

ส่งท้าย

ประเพณีรับเหวดาของชาวสยามถือเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่ที่มีมาแต่ตั้งแต่เดิม จัดขึ้นเพื่อต้อนรับเหวดาองค์ใหม่ที่เสด็จลงมาดูแลปกป้องรักษาโลกในรอบปี ประเพณีนี้จัดขึ้นระหว่างแรม 1 ค่ำ – แรม 11 ค่ำ เดือน 5 (ซึ่งมักตรงกับหลังสงกรานต์ของไทย) แบ่งออกเป็น 4 ช่วงได้แก่ แรม 1 ค่ำ–แรม 3 ค่ำเป็นช่วงตระเตรียมพื้นที่ทำความสะอาดเรือนหรือเจดีย์บรรจ้อัฐิบรรพบุรุษในป่าช้า ต่อมาคือ แรม 4 ค่ำ ช่วงเช้าทำพิธีบังสุกุลเปรว ส่วนช่วงค่ำทำพิธีรับเหวดา ต่อมาวันรุ่งขึ้นคือวันปีใหม่มตรงกับแรม 5 ค่ำ ชาวบ้านจะนำภัตตาหารไปถวายพระและลอยแพลอยเคราะห์ สุดท้ายคือแรม 5 ค่ำ เป็นพิธีส่งเหวดาองค์เก่ากลับสวรรค์

พิธีรับเหวดาในอดีตเป็นพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากชาวบ้านที่นี่ทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก ในการทำพิธีจะนำรวงข้าวมาวางไว้เพื่อบูชาเหวดาและให้พระสวดเพื่อความบริสุทธิ์มงคลจากนั้นจะนำไปปลูกเป็นข้าวแรกเพื่อให้การทำนาในปีนั้นได้ผลผลิตดีแต่ปัจจุบันชาวบ้านทำนาลดลงหันมาปลูกยางพาราและทำงานอื่น ๆ มากขึ้น เช่น ค้าขายรับจ้าง ทำงานเอกชน หรือรับราชการ ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีรับเหวดาลดลง แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านที่ยังมาร่วมพิธีอยู่ก็เชื่ออย่างเคร่งครัดทั้งในการทำนุบำรุงพุทธศาสนาและการนำหลักพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ

เมื่อเปรียบเทียบประเพณีรับเหวดาของชาวสยามที่ปลายระไมกับพิธีรับเหวดาหรือรับเหว็ดมาของชาวใต้โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาพบว่าพิธีรับเหวดาของชาวสยามมีการปฏิบัติมาสืบเนื่องยาวนานไม่ขาดตอน รวมทั้งมีพิธีอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การทำบังสุกุลเขื่อนในเปรว ซึ่งหลายพื้นที่ในภาคใต้ก็มีการทำพิธีบังสุกุลบัวหรือเจดีย์บรรจ้อัฐิของบรรพบุรุษในวันสงกรานต์ ส่วนการทำพิธีลอยแพเพื่อลอยเคราะห์นั้นพบว่ามี การบันทึกไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้แต่ที่สงขลาไม่มีพิธีนี้แล้วคงเหลือแต่พิธีตั้งโรงรับเหวดาเท่านั้น จึงอาจทำให้สันนิษฐานได้ว่าประเพณีรับเหวดาของชาวสยามได้แสดงร่องรอยของประเพณีปีใหม่ของชาวใต้ก่อนที่รับประเพณีสงกรานต์มาจากส่วนกลาง (ซึ่งรับมาจากอินเดียผ่านทางภาคเหนือและพม่าอีกต่อหนึ่ง) และทางภาคใต้นั้นจะเคยมีพิธีต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่ปรากฏอยู่ที่บ้านปลายระไม แต่เมื่อเวลาผ่านไปบางพิธีก็ปรับเปลี่ยนไปทำในวันสงกรานต์ เช่นการบังสุกุลเปรว บางพิธีก็เลือนหายไปตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม บางพิธีก็ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่หากยังมีความรู้สามารถจดจำได้ การศึกษาประเพณีรับเหวดาของชาวสยามที่ปลายระไมจึงทำให้เกิดความเข้าใจและขยายภาพวิถีชีวิตในอดีตของชาวใต้ได้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้นและสมควรค้นคว้าหาความรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] อีรพงศ์ เพชรรัตน์. (2537). การศึกษานิทานชาวบ้านของคนไทยพุทธบ้านปลายละไม รัฐไทรบุรี ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- [2] สถาพร ศรีสังข์. (2542). “รับเทวดา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 13, 6502-6503. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- [3] สวรรินทร์ เบญจเต็มอะหลิ. (2557). “รับเทวดา” : พิธีกรรม ความเชื่อ และปฏิบัติการของชุมชน ภาพสะท้อนสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 22(39), 215-239.
- [4] สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2551). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเทวดาในตำบลลิทลวง อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา. งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- [5] สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2556). ประเพณีรับเทวดา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สงขลา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.m-culture.go.th>.
- [6] Sarina. (2554). เทวดาแท้ เทวดาเทียม ประเพณีรับเทวดา บ้านไทรครอบ สงขลา. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.oknation.net/blog/santi-tula/2011/05/23/entry-2>.
- [7] สถาพร ศรีสังข์. (2542). “รับเทวดา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 13, 6502-6503. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- [8] ศรีนวล ไข่มณี (ผู้ให้สัมภาษณ์), ปรียารัตน์ เขาวลิตประพันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่ 174 Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia, เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2556.
- [9] ฉิม ขุนแก้ว (ผู้ให้สัมภาษณ์), ปรียารัตน์ เขาวลิตประพันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่ วัดวิสุทธิประดิษฐาราม Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia, เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2556